

maar daar staat tegenover, dat de Staten van Friesland ook eene meerdere diepte aan de kanalen hebben gegeven (2,10 in plaats van 1,80 meter), dan oorspronkelijk in de bedoeling heeft gelegen en dat er nog andere bezwarende conditiën zijn gesteld. Het verbeteren der kanalen heeft aan de provincie veel geld gekost en het onderhoud eischt bij voortduring groote offers; waarom mag nu niet een deel dezer kosten verhaald worden op hen, die van de plaats gevonden verbetering het grootste nut trekken en die het onderhoud het meest verzwaren? En het is algemeen erkend, dat juist de stoombooten en daaronder de groote in de eerste plaats voordeel trekken van de verbeteringen en dat zij de meeste schade toebrengen door afslag der oevers en verondieping van het vaarwater. De bewering van sommigen toch, dat de schade door de stoombooten aangericht kan worden voorkomen althans beperkt door strenge handhaving van het gebod om slechts met een minimum snelheid te varen, is weinig afdoende, daar in de praktijk blijkt, dat zoodanig gebod bezwaarlijk te handhaven is.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
SIX.
DE VOS VAN STEENWIJK.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling der begrooting van de Algemeene Landsdrukkerij voor het dienstjaar 1889.

In eene afdeeling zijn bij gelegenheid van deze begrooting eenige klachten geuit, waarop men meende, dat het misschien voldoende zoude zijn de aandacht te vestigen om verbetering te verkrijgen.

Die klachten betroffen het *Bijblad* van de *Staatscourant* en hadden niet bij voorkeur betrekking op den laatsten tijd.

Het papier, waarop het *Bijblad* gedrukt wordt, scheurt licht; hetgeen vooral merkbaar is voor het publiek, dat de bladen ontvangt zonder omslag, met een touwtje saamgebonden. De bladen zijn meermalen ongelijk van grootte en scheef gesneden, hetgeen wederom tot slordig vouwen aanleiding geeft.

Het publiek ontvangt het gedeelte van het *Bijblad*, dat de bijlagen bevat, dikwijls laat. De leden der Kamers en de dagbladen, die onmiddellijk de zoogenaamde gedrukte stukken ontvangen, ondervinden het bezwaar hiervan niet. Maar het publiek, dat alleen het *Bijblad* krijgt, kan door die late toezending de gelegenheid derven om zich over eenig onderwerp tijdig tot de Tweede Kamer of tot leden dier Kamer te wenden. Zelfs komt het wel eens voor, dat de bijlagen in het *Bijblad* verschijnen nadat de wet, waarop zij betrekking hebben, reeds is aangenomen.

Ook bestaat ten aanzien der volgorde, die bij het afdrukken der bladen in acht genomen wordt, eene gewoonte, die minder goed werkt. Van verschillende nummers, dat is van verschillende onderwerpen, verschijnen gedeelten te gelijk; zoodat men van verschillende omvangrijke wetten of voorloopige verslagen of memoriën van toelichting of van beantwoording een stuk ontvangt. Dit moge uit een oogpunt van onpartijdigheid aan te bevelen zijn, voor eene goede en spoedige kennisneming is het niet bevorderlijk. Om niet op één onderwerp te laten wachten, laat men op alle wachten.

Voor het publiek levert dit bezwaren op, die om de hiervoren aangegeven reden door Ministers en Kamerleden niet gevoeld worden, maar waarop juist daarom des te meer de aandacht mag worden gevestigd.

De Commissie van Rapporteurs meent echter aan deze opmerkingen een welverdiend woord van lof te mogen toevoegen voor den spoed en de zorg, waarmede door de

Landsdrukkerij bij overstelpende drukte het werk wordt geleverd.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
SIX.
DE VOS VAN STEENWIJK.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling der begrooting van uitgaven voortvloeiende uit de koopprijzen van domeinen, voor het dienstjaar 1889.

De behandeling van dit wetsontwerp in de afdeelingen gaf tot de navolgende opmerkingen aanleiding.

Eene breedvoerige gelachtenwisseling had plaats over de vraag of de Staat met meer of minder spoed tot den verkoop der domeinen moet overgaan, ook met het oog op de daarvoor naar veler oordeel ongunstige tijdsomstandigheden.

Vele leden verklaarden zich voor het behoud, vooral van de bosschen en heidevelden, die later tot bosschen kunnen worden aangelegd, en zij verklaarden dan ook met genoegen te hebben gezien, dat de Minister deze meening deelt, speciaal ook wat betreft de domeinen afkomstig van de dotatie van PRINS FREDERIK. Ook bij het verkoopen van andere onroerende goederen dan bosschen en heidevelden, werd door hen groote bedachtzaamheid aanbevolen.

Enige leden waren van een ander gevoelen; zij achtten den Staat weinig geschikt om met voordeel groote goederen te beheeren en waren daarom zooveel doenlijk voor verkoop gestemd. Wanneer de goederen in particuliere handen zijn overgegaan, zullen zij naar hun oordeel beter worden beheerd en meer opbrengen en dit is in het algemeen belang wenschelijk.

Vervolgens werd gesproken over de bestemming, die aan de opbrengst van verkochte domeinen gegeven moet worden.

Bij zeer vele leden stond het vast, dat die opbrengst niet onder de gewone middelen moet worden opgenomen. Evenmin als een particulier, behoort de Staat zijn kapitaal tot gewone uitgaven te gebruiken. Andere leden stelden hier tegenover, dat zulks ook in werkelijkheid niet geschiedt, maar dat het alleen de vraag is of het voorschrift met zoovele woorden in deze wet moet worden uitgedrukt.

In eene afdeeling werd het gevoelen verdedigd, dat het opnieuw beleggen der opbrengst in ander rentegevend goed de eenige rationeele wijze van handelen ware. Wanneer men toch met de opbrengst der domeinen schuld aflost of andere werken, zelfs staatsspoorwegen, bekostigt, waarvoor anders zoude zijn geleend, welke schulden na verloop van tijd uit de gewone middelen worden afgelost, doet men weinig anders dan die opbrengst aan de gewone middelen toevoegen; slechts wordt dan in langeren tijd verteerd wat anders in een jaar zoude worden opgebruikt. Het resultaat zal toch zijn, dat op een zeker tijdstip de schulden zullen zijn afgelost, maar de domeinen zijn verdwenen, terwijl, waren andere domeinen aangekocht, die domeinen nog aanwezig zouden zijn wanneer de schulden zouden zijn afgelost.

Afgescheiden echter van de vraag wat in theorie de beste wijze van handelen mag heeten, behooren naar veler oordeel zoolang de wet van 1848 (*Staatsblad* n°. 39) nog bestaat, hare bepalingen te worden in acht genomen. Zij hadden dan ook met bevreemding gezien, dat de Minister zoo plotseling, door eene later in dit wetsontwerp gebrachte wijziging, van deze wet en van de steeds gevolgde gewoonte is afgeweken. Eene regeling als deze moet niet afhankelijk zijn van de persoonlijke opvatting eens Ministers.

In eene afdeeling werd over gebrekkige toelichting van de posten dezer begrooting geklaagd en de samenvoeging van verschillende onderwerpen onder dezelfde rubriek,